

Iliada. Odiseea. Eneida

Repovestite pentru copii
de George Andreescu
Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>De unde vin miturile grecești?</i> (Lucian Pricop)	7
ILIADA	
Mărul de aur	15
Mânia lui Achile	22
Andromaca și Hector	38
Foc la corăbii	52
Împăcarea lui Achile	63
Moartea lui Hector	70
Ultimele zile ale Troiei	78
ODISEEA	
După arderea Troiei	85
Ciclopul Polifem	89
Circe vrăjitoarea	93
Zei își amintesc de Ulise	107
Călătoria lui Telemac	112
Întoarcerea lui Ulise pe mare	120
În Itaca	132
Ziua răzbunării	145
Pace în Itaca	150
ENEIDA	
Arderea Troiei	159

Rătăcirea pe mare	172
La Cartagina	180
Infernul	197
În Italia	203
Lupta cu Turnus	212
Moartea lui Turnus	221

De unde vin miturile grecești?

Atunci când am ales să scriu un text introductiv pentru volumul *Iliada, Odiseea, Eneida*, repovestite în proză de George Andreescu, am privit, cu impaciența profesorului de istoria culturii, spre un demers de două ori riscant. Întâi de toate, pentru că am convingerea că textele numite „canonice“ (dar, mai ales, cele ale Antichității greco-latine) sunt citite cu o evlavie ce artificializează de cele mai multe ori. O mențiune în plus: nu e nevoie de cercetări sociologice pentru a observa incidența redusă a textelor antice pe lista preferințelor de lectură ale tinerilor români. Apoi, m-a preocupat (până la neliniște) promovarea unei cărți subintitulate „repovestire“. Diabolizarea acestui tip de „operă“, clasificat de academici drept paraliteratură sau chiar pseudoliteratură, are un trecut, dar mai ales, un prezent stânjenitor și îl obligă pe interpret la o precauție critică suplimentară. Pe interpret, dar și pe cititorul obișnuit, nevoit uneori să-și ascundă cartea de vigilențele scolasticii. Din aceste două motive, am decis să transcriu și să traduc din franceză aici un fragment dintr-un interviu mult mai amplu pe care l-am dat postului Radio France International, în martie 2012, în cadrul unui colocviu internațional de la Paris, intitulat „Identitatea națională și identitățile culturale în Germania, Franța și Marea Britanie: o abordare critică“. Veți deduce din întrebările reporterului RFI că interviul a fost generat de o altă neliniște (mult mai „terestră“), nu a mea ci a studenților europeni, legată de prezența în curricula didactică a cursurilor de limbi clasice.

În ultimii ani este tot mai prezentă în spațiul public ideea după care predarea istoriei culturale a perioadei antice nu ajută în niciun fel omul postmodern.

E o impresie care circulă de ceva vreme. Îmi amintesc de un raport elaborat de Ministerul Educației Naționale din Franța acum ceva ani asupra studierii limbii și culturii grecești în sistemul de învățământ secundar. Concluziile raportului au invalidat statistic teza inutilității, demonstrând că limba și cultura greacă, învățate în cadrul cursurilor opționale, au reprezentat alegerea elevilor cu rezultate remarcabile. De altfel, pentru a ieși din perimetrul francez, vă invit să revedeți în jurnalele autentice ale elevilor germani de la sfârșitul secolului al XIX-lea raportarea la limbile clasice: aceeași oroare de limbile moarte și același sentiment al inutilității reluării „obsedante“ a textelor homerice, dar și aceeași statistică a performanței asociate cunoașterii unor culturi „mortificate“. Dar, și un text (pe care-l reiau cu aproximație) dintr-un astfel de jurnal al unui oarecare: „Limba latină m-a ajutat să-l înțeleg pe Cervantes.“ Da, acest tânăr, pe nume Coradin Burkhart vorbește la 1897 despre lecturile sale din autori spanioli, francezi, italieni, probabil în original, prin mijlocirea limbii latine. Este foarte posibil, dat fiind procentajul de peste 80% prezențe în vocabularul limbilor romanice de cuvinte cu etimologie latină. Ar mai fi de adăugat și faptul că alte 42 de limbi (altele decât limbile romanice) împrumută cuvinte din latină. Cu alte cuvinte, cunoașterea limbii latine facilitează învățarea limbilor moderne. Este valabil și pentru limba engleză, cu un lexic pe jumătate provenind din aceeași limbă latină.

Adică, cultura antică este cea care ne face compatibili pe noi, europenii?

Identici, dacă acceptați un joc... Nu trebuie să mergem la sfântul Augustin pentru a proba influența culturii greco-latine asupra spațiului european. La dilema utilității studiului culturilor antice, răspunsul meu este paradoxal: „La nimic!“ . Cum tot la nimic nu ajută nici șirul lui Fibonacci, nici mecanica cuantică, nici chimia anorganică... Nu folosesc la nimic, cu excepția înțelegerii a ceea ce

numim „cultură“. La nimic nu ajută nici lectura *Iliadei*, a *Odiseei*, pentru că frumosul, emoția nu trebuie puse în ecuație utilitaristă.

De unde vin miturile grecești?

Ceea ce numim mitologie antică este ceea ce bătrânii le povesteau copiilor. Felul în care ne-a parvenit mitologia se datorează marilor scriitori clasici: Homer, Hesiod, Vergiliu etc. Trăsătura distinctivă a mitologiei ține tocmai de statutul de poveste, în care, întotdeauna, se întâmplă evenimente excepționale și care nu propune vreo explicație teoretică. De teorie se ocupă tratatele filosofice sau istorice. Miturile sunt totuși cele care ne ajută să înțelegem, mai expresiv spus, să acceptăm că moartea eroilor este posibilă, în consecință, și a noastră. Pentru un copil, mitologia este sursa de răspunsuri la primele întrebări fundamentale. Mitologia propune o strategie de raportare la viață și la moarte, oferindu-ne o variantă de a ne vedea pe noi înșine în lume.

Atunci, mitologia antică furnizează o morală?

În această privință trebuie să facem o distincție între morala creștină și cea antică, greacă. Există și în această lume religie, dar o religie fără dogme și fără texte sacre. Preoții nu aveau pregătire teologică, orice individ (cetățean) care se dovedea loial statului putând deveni preot, chiar și întâmplător, prin tragere la sorți. Este în consecință o problemă de diferențiere între morala practicând vinovăția, păcatul, interdicția (ca în cazul creștinis-mului) și morala valorilor. Iar principala valoare, pentru greci, este binele. Sau identificarea frumosului cu binele. La Homer, toată cultura se învârteste în jurul frumuseții, ceea ce domină nefiind utilitarismul ci gustul libertății și al dezbaterii intelc-tuale, pentru că acestea fac viața mult mai frumoasă.

Mulți istorici sunt sceptici în privința existenței în realitate a lui Homer!? Această dubitație schimbă ceva?

Nimic! Dacă Homer a existat sau nu îi privește strict pe istorici. *Iliada* și *Odiseea* există, iar fiecare dintre lecturile noastre (indiferente față de atribuire auctoriale) probează acest fapt. Primele texte

care intră în primele biblioteci sunt *Iliada* și *Odiseea*. În secolul al IV-lea, Platon spunea că totul se găsește în Homer: morala, politica, ce sunt zeii, cum să construiești, cum să muncești, să vorbești etc. Homer e un fel de creuzet al cunoașterii universale. Lucru valabil nu doar pentru Antichitate, ci și pentru Evul Mediu sau pentru clasicism.

Se mai poate naște un nou Ulise?

Nu putem ști! Ar fi spre binele nostru dacă acest potențial Ulise ar fi asemenea celui antic. Dacă nu ar căuta gloria și și-ar dori doar să revină acasă pentru a îmbătrâni alături de soția și fiul său. Aventura sa pasionantă e o formă de cunoaștere a destinului, adică de găsim a propriei patrii, fără să renunțe la sine.

Drept încheiere vă invit să citiți *repovestirile* celor trei texte clasice, asigurându-vă că victoriile sau înfrângerile eroilor, tulburările zeilor, acțiunile semizeilor sunt la fel de pasionante precum jocurile pe computer, dar oferă în plus satisfacția participării la aventuri răscolitoare.

Lucian Pricop